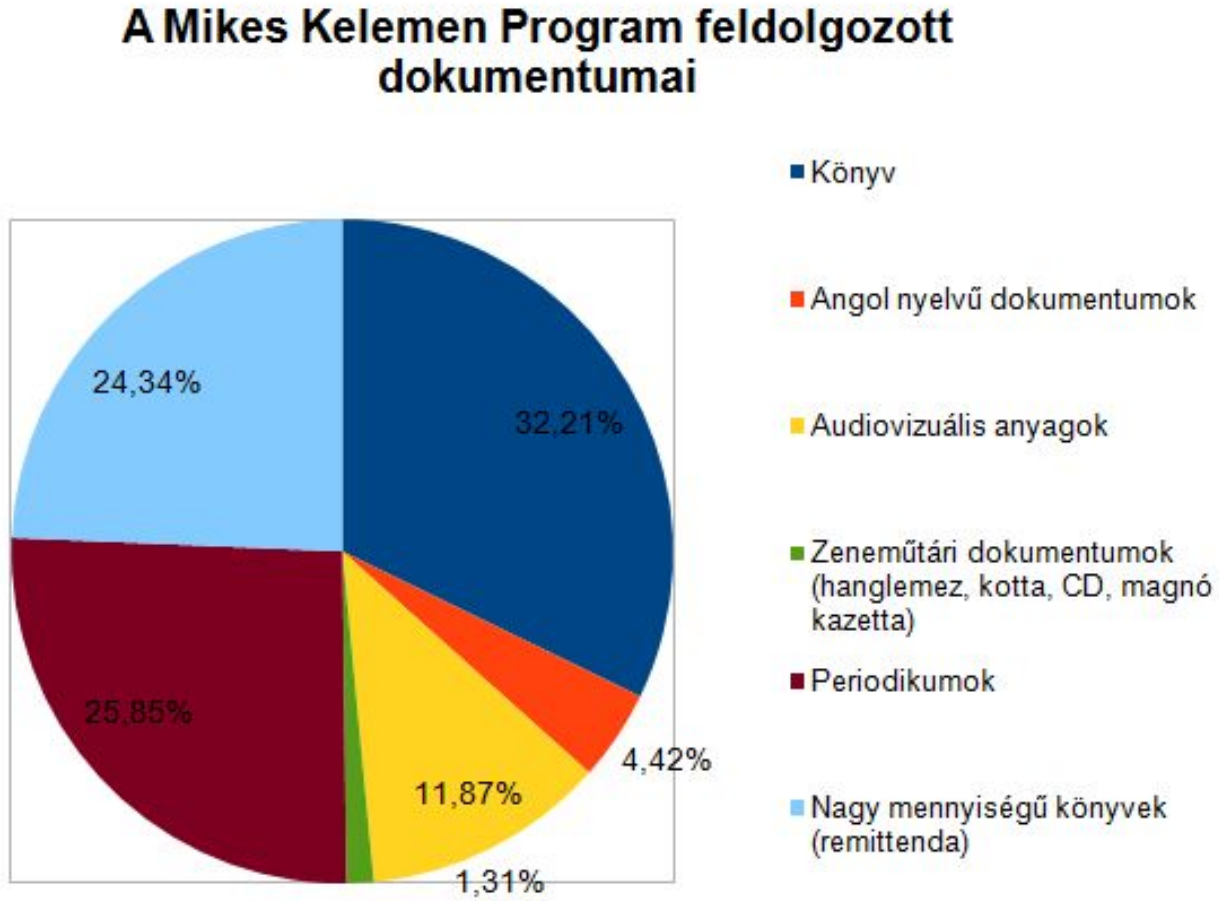
Mikes Kelemen Program – A tengerentúli magyarság írott örökségének megőrzése

2016/02/05

Könyvtárunk munkatársai harmadik éve vesznek részt a Nemzetpolitikai Államtitkárság szervezésében megvalósuló Mikes Kelemen Programban, elvégezve a tengerentúlról hazaérkező dokumentumok raktározásának, rendszerezésének, feldolgozásának feladatát. 2015 végéig kb. 72 m³, kb. 55–60.000 db dokumentum érkezett meg Budapestre.

[1]Harmadik éve vesznek részt az Országos Széchényi Könyvtár munkatársai a Nemzetpolitikai Államtitkárság szervezésében megvalósuló Mikes Kelemen Programban [2], elvégezve a tengerentúlról hazaérkező dokumentumok raktározásának, rendszerezésének, feldolgozásának feladatát. 2015 végéig kb. 72 m³, kb. 55–60.000 db dokumentum érkezett meg Budapestre Los Angelesből, New Brunswickból, Clevelandból (USA) és Vancouverből (Kanada).

A program célja a diaszpórában fennmaradt, és az érintett közösségek és magánszemélyek által felajánlott könyvtári, levéltári örökség összegyűjtése, Magyarországra szállítása és méltó felhasználása. Az első gyűjtési időszak 2014 januárjától szeptemberig tartott, és a hét országban becsléseink szerint összesen 100.000 kötetnek megfelelő dokumentum gyűlt össze.

2016 január végéig több mint 37 ezer dokumentum számba vételére került sor.

Az OSZK egyik alapfeladata magyar nemzeti könyvtárként, hogy a lehető legteljesebb hungarika gyűjteményt építse. A beérkező adományok olyan nagyságrendű hiánypótlási lehetőséget nyújtanak a külföldi hungarikumok terén, amely más forrásból aligha adódik. A dokumentumokat ezért munkatársaink egyenként megvizsgálják, és azok, amelyekre szükség van a nemzeti gyűjteményben, – kb. 5–10% – állományunkba kerülnek. Számos kötetben található olyan dedikáció, ami indokolja a gyűjteménybe kerülést akkor is ha, ha már rendelkezünk példányokkal az adott műből, hiszen a diaszpóra történetének kutatása szempontjából ezek a szövegek növelik a dokumentumok forrásértékét. Különösen örvendetes, ha teljesen új címekkel, vagy ismert címek más kiadásainak példányaival találkozunk. A legtöbb tétel azonban másodpéldány, ugyanakkor e darabok segítségével sok esetben pótolni tudjuk a hiányt, ha az OSZK előzőleg csak másolattal, esetleg sérült példánnyal, töredékes évfolyammal rendelkezett a kiadványból.

[3]Áttekintve az anyagot, érzékelhető, hogy számos adományozót a kultúramentő, segítő szándék vezérelt. A legnagyobb számban könyvek érkeztek, de a legjelentősebb nyereséget talán a hiánypótló napilap- és folyóiratszámok, évkönyvek jelentik. Nagyon értékes források az írott és hangzó zeneművek, magnókazetták és -szalagok, fotók, CD-ROM-ok, valamint aprónyomtatványok: pl. plakátok, szórólapok, meghívók, naptárak stb. is.

Azokat a dokumentumokat, amelyek nem az OSZK állományát gazdagítják, más hazai közgyűjteményeknek, képzőhelyeknek, valamint határon túli könyvtáraknak ajánljuk majd fel.

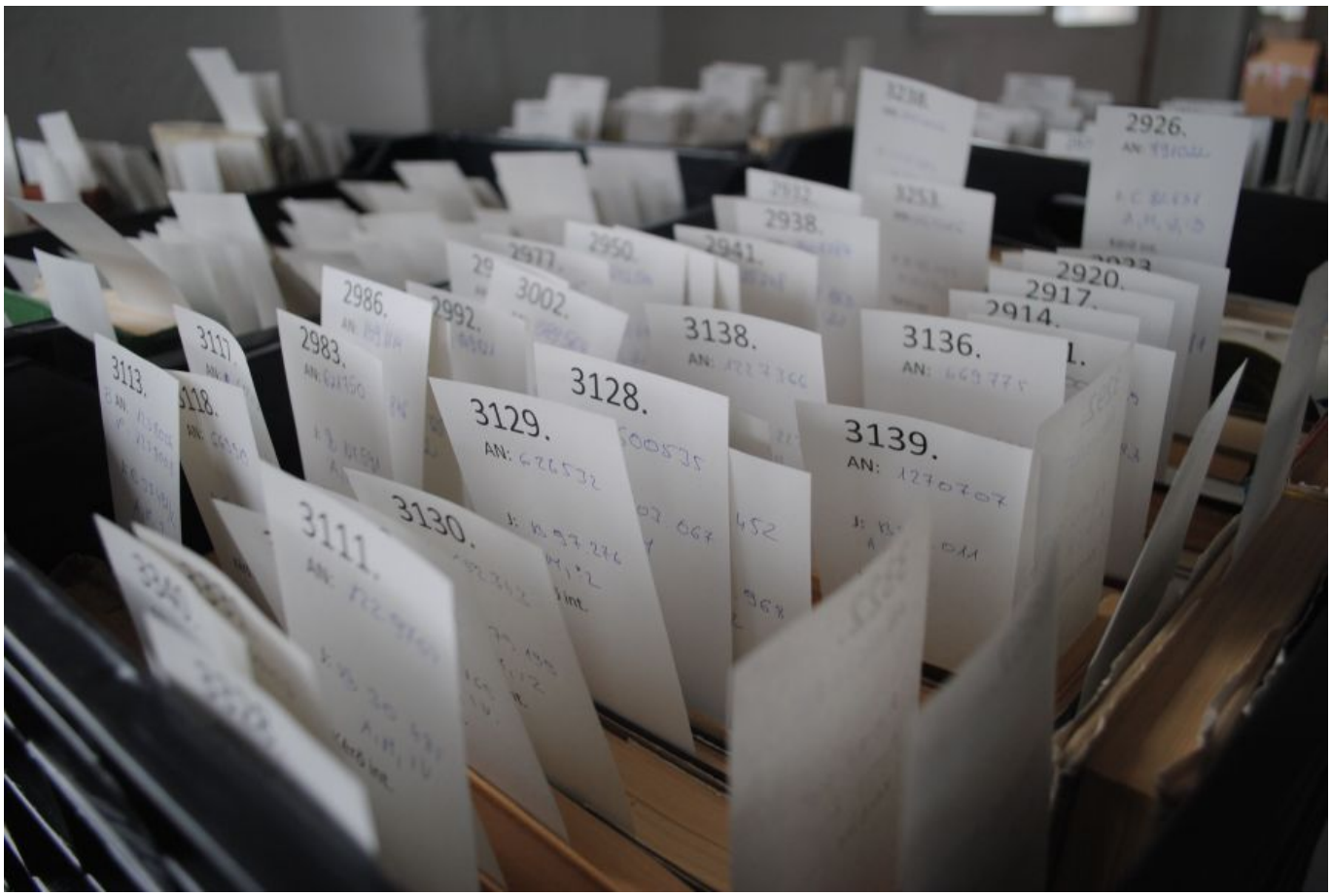
[4]2015. december 2-án, a Magyar Diaszpóra Tanács V. ülésének alkalmából a Várkert Bazárban mini tárlat keretében mutattuk be a 2015 végéig Magyarországra érkezett, már rendszerezett nyomtatott, kéziratos és hangzó dokumentumok legérdekesebb darabjait. Az alábbiakban a tárlatra válogatott néhány fontos mű kiemelésével kíséreljük meg reprezentálni a beérkezett és bemutatott anyag sokszínűségét.

A dedikált művek közül kimondottan értékes számunkra – mivel Kézirattárunk őrzi Babits Mihály hagyatékát – *Az európai irodalom története* című kötet, (Budapest. Nyugat Kiadó és Irodalmi RT. Kiadása [1936.]) a következő dedikációval: „Reményi Józsefnek szeretettel küldi Babits Mihály”. Bemutattuk többek között Kemény György *Orgonavirágok* című verseskötetét (Detroit: State Press, év nélkül), amelyben a bejegyzés: „Magyar szeretettel Kemény György Detroit, 1941 máj.1.”

Szavak nélkül mesél *A clevelandi magyar hölgyek ebédje a magyarországi hölgyek tiszteletére March 26. 1928 – Hotel Hollenden* felirattal ellátott fotó. 1920-ban Ohio államban lakott a legtöbb magyar anyanyelvű ember az USA-ban, Cleveland-et az ott élő magyarok „Amerikai Kecskemét”-nek, majd Amerikai Debrecen”-nek, illetve „Kis Magyarország”-nak nevezték (In: Puskás Julianna: Kivándorló magyarok az Egyesült Államokban 1880–1940. Bp. Akad. K., 1982. p. 190.). Ennek tükrében nagyon érdekes olvasmány a *Cleveland és környéke magyar vonatkozású vállalkozásainak Címtára és kézi telefonkönyve*, 1967-ből, csakúgy, mint például *A Clevelandi Szűz Mária Magyarok Nagyasszonya Római Katolikus Női Betegsegélyző Egylet Emlékkönyve,* amelyet *50 éves fennállásának jubileuma alkalmából 1904–1954*. adtak ki (Készült a Katolikus Magyarok Vasárnapja nyomdájában, Cleveland.)

Alapvető dokumentum a *50th Year American Hungarian Federation 1906–1956. 50 éves az Amerikai Magyar Szövetség. Emlékkönyv,* éppúgy, mint a különböző egyházi kiadványok, többek között: *1891–1981 First Hungarian Reformed Church Cleveland, Ohio. Emlékkönyv;*

Golden Jubilee Saint Thomas Evangelical Lutheran Church 1926–1976 Cleveland, Ohio.

[5]Megható és izgalmas látni, milyen könyveket vittek feltétlenül magukkal az óhazából távozók, akiknek nyilván jól meg kellett gondolniuk, mi az, ami belefér a csomagokba. Gyönyörű, de nagy, nehéz köteteket is elszállítottak, mint például *Petőfi Sándor Összes Költeményei*-t (Budapest az Athenaeum R. Társulat Kiadása, 1889.), de hasznosnak vélték – hiszen nagyon sokan mindenképpen vissza akartak települni, itthon földet vásárolni az amerikai megtakarításokból – az Osztrák-Magyar Monarchia vasúti térképét is: *Prochaska's neue Eisenbahn-Karte von Österreich-Ungar 1892.* (Verlag von Karl Prochaska).

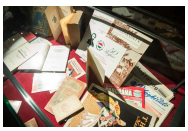
Külön fejezetet érdemelnének a folyóiratok, mint az amerikai magyarok mindennapjairól, életük eseményeiről szóló, gondolkodásukat, érzéseiket közvetítő tudósítások megkerülhetetlen őrzői. A tárlaton bemutattunk egy-egy példányt az *American Hungarian Panorama : a tengerentúli magyarság képes magazinjá*-ból *(*MIXMEDIA Inc. New York, 2002. március), a *Képes Világhíradó-ból – Illustrated World Review.* (Torontó, 1963. augusztus.), a *Californiai Magyarság*-ból – *Califiornia Hungarians. Magyar nyelvű amerikai-magyar hetilap*, (Thousand Oaks, 2007. december 21–28.) és a *Magyarság: Az Egyesült Államok bánya-és gyárvidékének hetilapja* című folyóiratból (Pittsburgh, 1951. dec 28.). Az 1880-as években érkezett magyarok első csoportjai Pittsburgh környékén dolgoztak bányákban és acélgyárakban, és itt is telepedtek le (In: Puskás Julianna: Kivándorló magyarok az Egyesült Államokban 1880–1940. Bp. Akad. K., 1982. p. 188.).

[6]Érdekesség, hogy a *The Etude : Music Magazine. Special Issue: The Music and Musicians of Hungary* című lapnak (Published by Theodore Presser Co. Philadelphia. October, 1930.) az indexe volt csak meg eddig az OSZK-ban, mostantól a gyűjteményünkben tudhatjuk ezt a különleges hungarika lapszámot is.

A magyarok mindenütt a világon megemlékeznek 1956 évfordulóján, számos nyomtatvány érkezett ebben a témában is. A sok plakát, programfüzet, meghívó mellett az egyik legapróbb, mégis emblematikus jelentőségű dokumentum egy kissé megviselt belépőjegy, ezzel a szöveggel: *1956-os Forradalom Emlékünnepély 2007október 21. Donation: $ 15. Robert Wagner High School 220 East 76th Street, New York City*.

Talán nem mindenki tudja, hogy az OSZK Plakát-és Kisnyomtatványtára gyűjti a gyászjelentéseket is. A duplumokkal együtt kb. 700.000 darabot őrzünk, és 2003-ban megállapodás született az OSZK és a Genealogical Society of Utah között a teljes anyag rendezésére, mikrofilmezésére és digitalizálására. Nos, a gyűjteményhez észak-amerikai magyar emigránsok adatai is kapcsolódhatnak, mivel számos ilyen dokumentumot is találtunk az adományok között.

[7]Ugyancsak érkeztek esküvői meghívók, és rengeteg egyéb, különféle eseményekre invitáló meghívó, szórólap, plakát is. A tárlaton bemutattuk többek között a *The Hungarian Legacy in America : the History ….2006. febr. 26-márc. 26. Museum of the American-Hungarian Foundation* meghívóját, a *KMCSSZ – Külföldi Magyar Cserkészszövetség 1998 tavasza* szórólapját, a *Zathureczky Ösztöndíj Alapítvány* prospektusát, *A Vers Hangja Irodalmi Kör 2008. dec. 14. „Jönnek a három királyok”* című műsorát hirdető plakátot, *A New York-i Arany János Magyar Iskola ….50. évfordulója* ünneplésére hívó lapot.

Nagyon jelentős a kutatás szempontjából a magyar rádióműsorok ismerete, ezért a tárlaton is figyelmet fordítottunk a beérkezett hanganyagok legérdekesebbjeinek bemutatására.

A tárlat közönsége Az OSZK Történeti Interjúk Tára munkatársai által válogatott angol és magyar nyelvű hanganyagokat is meghallgathatott a helyszínen.

Forrásértékű lehet például az az angol nyelvű összeállítás, amelyet az 1956-os forradalom 30. évfordulójára kanadai magyarok készítettek, hiszen összefoglalót tartalmaz a forradalomról, arról, hogyan látták a helyzetet Kanadából, továbbá interjúkat magyar emigránsokkal, szemtanúkkal. A témához kapcsolódik a tárlóban elhelyezett, 1987-es *Marching to Freedom Remember 1956 című* hangkazetta, a hozzá tartozó leirattal.

A mindennapok történetét, a kikapcsolódás, szórakozás formáit őrzik az *„5 órai tea” Tánc, Dalok. Műsorvezető Takács Teddy* hangkazettái. Magyar nyelvű összeállításunkban meghallgatható volt a WXEN rádió saját gyártású műsoros kazettája, amelyet nyereményként ajándékoztak a rádióhallgatóknak. *S*zemélyes és nemzeti történelmet rögzít a 3 db orsós szalag 2 dobozban: *Riportok – Esztergályos Károly, Kecskeméti Gólyás Ház, 100 éves a villamos, emigrációm, Ahogy én újságíró lettem stb.*

A levéltári anyagok a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárába kerülnek. A tárlaton Nagy Károly hagyatékából mutattunk be négy kéziratot, az egyik például *Szoboszlay Béla levele Nagy Károlyhoz* (Frankfurt am Main, 1958. március 1.)

[8]A Mikes Kelemen Program révén Magyarországra érkező, ezek közül a nemzeti könyvtár gyűjteményébe kerülő, válogatott dokumentumok a katalógusaink, nyilvántartásaink segítségével a feldolgozás után mindenki számára hozzáférhetőek lesznek majd az adott gyűjteményrész használati feltételei szerint. A legérdekesebb darabokat az OSZK blogján [9], a Gyarapítási Osztály *Csepp a tengerben* című oldalán folyamatosan bemutatjuk.
2016/02/05 - 12:44

Forrás webcím: https://oszk.hu/hirek/mikes-kelemen-program-beszamolo

Hivatkozások:
[1] https://oszk.hu/sites/default/files/mikes-diagram-3.jpg
[2] https://www.nemzetiregiszter.hu/mikes-kelemen-program
[3] https://oszk.hu/sites/default/files/raktar.jpg
[4] https://oszk.hu/sites/default/files/raktar02.jpg
[5] https://oszk.hu/sites/default/files/raktar3.jpg
[6] https://oszk.hu/sites/default/files/tarlo.jpg
[7] https://oszk.hu/sites/default/files/petofi.jpg
[8] https://oszk.hu/sites/default/files/tarlo2-mikes.jpg
[9] http://nemzetikonyvtar.blog.hu
[10] https://oszk.hu/category/foszotar-es-pozicionalo/mikes-hirek
[11] https://oszk.hu/category/foszotar-es-pozicionalo/hirek